

ПЕДАГОГІЧНА ТЕХНОЛОГІЯ ФОРМУВАННЯ МЕТОДИЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ ОФІЦЕРІВ НАЦІОНАЛЬНОЇ ГВАРДІЇ УКРАЇНИ

PEDAGOGICAL TECHNOLOGY FOR THE FORMATION OF METHODOLOGICAL COMPETENCE OF FUTURE OFFICERS OF THE NATIONAL GUARD OF UKRAINE

У статті проведено теоретичний аналіз проблеми формування методичної компетентності майбутніх офіцерів НГУ у вищому військовому навчальному закладі. Визначено, що методична компетентність – це інтегральна здатність офіцера НГУ як керівника та педагога, що включає загальновійськові, військово-спеціальні та педагогічні компоненти, що у взаємодії забезпечують успіх військово-освітньої діяльності у військових підрозділах та частинах НГУ.

Зазначено, що одним із шляхів вирішення даної проблеми є розробка та запровадження в освітньому процесі ВВНЗ цілеспрямованого формування у курсантів методичної компетентності за допомогою такого інструменту як педагогічна технологія.

Проаналізовано наукову літературу з проблеми розробки педагогічних технологій та виокремлено основні ознаки педагогічної технології формування методичної компетентності майбутніх офіцерів НГУ.

Зазначено, що педагогічна технологія має на меті активізувати пізнавальну діяльність курсантів. При цьому характер навчання курсантів стає саме активним, коли з'являються елементи творчості, самостійності, переважає креативне навчання, що спонукає до інформаційного пошуку та конструювання власного навчального продукту. При такій організації курсанти здобувають знання та навички завдяки творчому їх використанню на практиці, що формує активну особистість та стимулює до ініціативи у майбутній службі у військових підрозділах НГУ.

Визначено основні етапи роботи курсантів над проектами. Основними видами проектів при навчанні майбутніх офіцерів НГУ були: прикладні проекти, що мають чітку структуру, сценарій, спрямовані на формування компонентів методичної компетентності; інформаційні проекти з теорії, концепцій та методів навчання, що спрямовані на збір, аналіз та узагальнення інформації з дидактичних основ навчання особового складу; творчі проекти, що спрямовані на розвиток креативних умінь та творчих здібностей курсантів.

Ключові слова: майбутні офіцери НГУ, професійна підготовка, методична компетентність, педагогічна технологія.

The article provides a theoretical analysis of the problem of forming the methodological competence of future officers of the NGU in a higher military educational institution. It was determined that methodical competence is an integral ability of an NGU officer as a leader and teacher, which includes general military, military-special and pedagogical components, which in interaction ensure the success of military educational activities in military units and parts of NGU. It is noted that one of the ways to solve this problem is the development and implementation in the educational process of purposeful formation of cadets' methodological competence with the help of such a tool as pedagogical technology. The scientific literature on the problem of the development of pedagogical technologies was analyzed and the main features of pedagogical technology for the formation of methodological competence of future officers of NGU were highlighted. It is noted that pedagogical technology aims to activate the cognitive activity of cadets.

At the same time, the character of cadets' training becomes active when elements of creativity and independence appear, creative training prevails, which encourages information search and construction of one's own educational product. With such an organization, cadets acquire knowledge and skills thanks to their creative use in practice, which forms an active personality and stimulates initiative in future service in the military units of NGU. The main stages of cadets' work on projects have been determined.

The main types of projects in the training of future officers of NGU were: applied projects with a clear structure and scenario, aimed at forming the components of methodical competence; informational projects on theories, concepts and training methods aimed at collecting, analyzing and summarizing information on the didactic foundations of personnel training; creative projects aimed at developing creative skills and creative abilities of cadets.

Key words: future officers of NGU, professional training, methodical competence, pedagogical technology.

УДК 378.2

DOI <https://doi.org/10.32782/2663-6085/2024/71.2.17>

Пристінський Р.В.,

аспірант кафедри професійної педагогіки та соціально-гуманітарних наук

Льотної академії Національного авіаційного університету

Постановка проблеми у загальному вигляді. В умовах тривалої війни з російським агресором суттєво підвищилися вимоги до командного складу військових формувань Національної гвардії України (НГУ). Сьогодні військові частини НГУ потребують підготовлених та кваліфікованих офіцерських кадрів з високим рівнем патріотизму, професійної компетентності, психологічною готовністю та стійкістю до екстремальних ситуацій діяльності, прагненням до професійного

зростання, розвинутими комунікативними вміннями, високою методичною компетентністю для ефективної організації та проведення підготовки підлеглих до виконання службово-бойових завдань тощо [1].

Найважливішим тут стають створення нових технологій, методик та методів підготовки військових фахівців, зокрема офіцерів Національної гвардії України у вищих військових навчальних закладах (ВВНЗ), що будуть здатні якісно здійснювати

бойову, спеціальну, професійно-психологічну підготовку підлеглих тощо.

Освітні програми підготовки фахівців НГУ сьогодні чітко вимагають, щоб офіцери НГУ окрім високої професійної компетентності, мали розвинуті навички навчання та виховання підлеглих при роботі з особовим складом, були готовими до вирішення різноманітних навчально-виховних ситуацій під час бойової, спеціальної та професійно-психологічної підготовки тощо. Таким чином, проблеми, що пов'язані з методичною компетентністю майбутніх офіцерів НГУ, як керівників військових підрозділів, педагогів та наставників підлеглих все гостріше постають на порядку денному підготовки військовослужбовців військових частин НГУ.

Аналіз наукових джерел і публікацій. Проблема професійної підготовки майбутніх фахівців знайшла відображення у працях В. Лугового, В. Олійника, Г. Васяновича, О. Дубініної, Н. Нічкало, П. Лузана та ін. Дослідження концепцій підготовки офіцерів в Україні проводилися В. Ягуповим, М. Нещадимом та іншими. Психолого-педагогічні та методичні аспекти підготовки фахівців у ВВНЗ розробляли О. Диденко, О. Міршук, В. Пасічник та інші.

На сьогодні досліджувалися такі аспекти проблеми підготовки майбутніх фахівців до здійснення професійної діяльності: формування мотиваційної готовності (Є. Томас); формування професійно-педагогічної готовності (С. Корищенко); формування психологічної готовності льотчиків (О. Керницький); готовності до ризику (Є. Кір'янова), готовності до управлінської діяльності тощо (О. Бойко). Загальнодидактичні проблеми навчання майбутніх військовослужбовців представлено у наукових працях В. Онищук, П. Онипченка, С. Кубицького, В. Помогайба, І. Федоренко, М. Ярмаченко.

У дисертаціях України досліджувались такі аспекти підготовки майбутніх офіцерів: підвищення управлінської компетентності військових керівників (О. Бойко, Т. Мацевко та ін.), проблеми готовності майбутніх офіцерів авіації до миротворчої діяльності (А. Савицька), підготовка офіцерів-прикордонників (Ю. Кузь), формування соціально-правової компетентності курсантів НГУ (О. Данильченко) тощо.

Різнманітні аспекти теорії і практики педагогічної технології розробляли закордонні дослідники Б. Блум, Дж. Брунер, А. Ламсдейн, П. Мітчелл, Т. Сакамото, Р. Тернер, Р. Томас та ін. Однак, не зважаючи на наявні дослідження з даної теми, проблема проектування технології формування методичної компетентності майбутніх офіцерів на тактичному рівні військової освіти залишається нерозробленою.

Метою статті є обґрунтування та розробка технології формування методичної компетентності майбутніх офіцерів НГУ під час їх навчання у ВВНЗ.

Виклад основного матеріалу. Аналіз відгуків на випускників показав, що молодим офіцерам не зовсім вистачає педагогічних знань, навичок проведення занять з підлеглими, індивідуальної роботи тощо. Особливо це стосується недоліків у методичній підготовленості, сформованості професійних навичок та умінь, необхідних психолого-педагогічних, морально-ділових якостей для якісного виконання функцій, пов'язаних з навчанням та вихованням підлеглих.

А в умовах, коли до військових частин НГУ надходить велика кількість мобілізованого особового складу, ця проблема набуває усе більшого значення [5]. Отже, одним із шляхів вирішення даної проблеми є розробка та упровадження в освітньому процесі ВВНЗ цілеспрямованого формування у курсантів методичної компетентності за допомогою такого інструменту як педагогічна технологія.

Аналіз наукових праць дозволив визначити, що методична компетентність – це інтегральна здатність офіцера НГУ як керівника та педагога, що включає загальновійськові, військово-спеціальні та педагогічні компоненти, що у взаємодії забезпечують успіх військово-освітньої діяльності у військових підрозділах та частинах НГУ.

Для формування такої компетентності майбутнього офіцера необхідно мати ефективний інструмент, яким може виступити педагогічна технологія як системний метод створення певного явища. Педагогічна технологія має важливе завдання – забезпечення керованості процесу навчання, спрямованого на розвиток особистості курсанта ВВНЗ. Педагогічна технологія визначається як процес створення адекватної до потреб і можливостей особистості і суспільства теоретично обґрунтованої навчально-виховної системи соціалізації, особистісного й професійного розвитку та саморозвитку людини в освітній установі, яка, внаслідок упорядкованих професійних дій педагога при оптимальності ресурсів і зусиль всіх учасників освітнього процесу, гарантовано забезпечує ефективну реалізацію свідомо визначеної освітньої мети та можливість оптимального відтворення процесу на рівні, який відповідає рівню педагогічної майстерності педагога [6].

Технологія навчання має на меті активізувати пізнавальну діяльність курсантів. При цьому характер навчання курсантів стає саме активним, коли з'являються елементи творчості, самостійності, переважає креативне навчання, що спонукає до інформаційного пошуку та конструювання власного навчального продукту [3]. При такій організації курсанти здобувають знання та навички завдяки творчому їх використанню на практиці, що формує активну особистість та стимулює до ініціативи у майбутній службі у військових підрозділах НГУ.

Для розкриття головних характеристик педагогічної технології науковці виокремили такі її основні ознаки [4]: назва технології, яка відображає основні якості, принципову ідею, сутність системи навчання, головний напрям модернізації професійної підготовки фахівців; ідентифікації технології, що створюється відповідно до прийнятої класифікації; концептуальна частина: цільові настанови й орієнтації, основні ідеї та принципи; особливості змісту навчання: орієнтація на особистісні структури, способи розумових дій, самокеровані механізми особистості, сфера моральних, вольових і професійних якостей; обсяг і характер змісту військово-професійної освіти; дидактична структура (навчальний план, матеріали, програми, форми викладення); процесуальні характеристики: особливості застосування методів і засобів навчання, мотиваційна характеристика; організаційні форми освітнього процесу; управління освітнім процесом; категорія слухачів; програмно-методичне забезпечення: навчальні плани й програми, навчальні та методичні посібники, дидактичні матеріали, наочні та технічні засоби навчання, діагностичний інструментарій тощо.

На наш погляд, педагогічна технологія формування методичної компетентності майбутніх офіцерів має сприяти [2]:

– переведенню практичної діяльності на попереднє проектування майбутніх професійних функцій та наступного поетапного свідомого засвоєння знань;

– формуванню системи дидактичних завдань і чіткої послідовності їх розв'язання (технологія навчання – це модель освітнього процесу, який визначає структуру та зміст навчальної діяльності);

– визначенню і обґрунтуванню мети професійної підготовки курсантів, особистісного й професійного зростання, як центральної ланки дидактичної технології, що розглядається у двох аспектах (діагностичному обґрунтуванні мети та об'єктивному контролюванню якості засвоєння навчального матеріалу курсантами і розвитку особистості);

– дотримання принципу цілісності структури і обсягу змісту професійної освіти, який дозволяє оптимально поєднати усі елементи педагогічної системи ЗВО;

– поєднанню трьох рівнів: науковий рівень (частина педагогічної науки, яка вивчає та розробляє цілі, зміст і методи навчання та проектує педагогічні процеси), процесуально-описовий рівень (сукупність цілей, змісту, методів і засобів для досягнення запланованих результатів навчання), процесуально-дієвий (здійснення технологічного процесу, функціонування всіх особистісних, інструментальних, методичних та інших педагогічних засобів).

При організації навчання майбутніх офіцерів нами було використано такі типи проектів:

1. Домінуюча в проекті діяльність: практико-орієнтована та творча.

2. Предметно-змістовна область: міжпредметний проект (кілька дисциплін).

3. Характер координації проекту: гнучкий (з етапами контролю).

4. Характер контактів: внутрішні (серед курсантів однієї навчальної групи).

5. Кількість учасників проекту: особистісні.

6. Тривалість виконання проекту: короткострокові – вирішення невеликої проблеми, до 2 тижнів.

Роль викладача полягала у методичній допомозі курсантам, проведенні консультацій, спрямуванню їх зусиль на вірне та повне виконання проекту, стимулюванню їх творчості та самостійної роботи тощо.

Основними видами проектів при навчанні майбутніх офіцерів НГУ були такі: прикладні проекти, що мають чітку структуру, сценарій, спрямовані на формування компонентів методичної компетентності; інформаційні проекти з теорій, концепцій та методів навчання, що спрямовані на збір, аналіз та узагальнення інформації з дидактичних основ навчання особового складу; творчі проекти, що спрямовані на розвиток креативних умінь та творчих здібностей курсантів.

Для роботи над проектом курсантам було запропоновано наступні етапи:

1. Підготовка (визначається або пропонується тема і мета).

2. Визначення способів збору та аналізу інформації (визначення джерел інформації, підбір методів представлення результатів проекту).

3. Компонування матеріалу, поетапне виконання завдань проекту.

4. Формулювання висновків, аналіз результатів.

5. Підготовка звіту, слайдів, виступу, оформлення.

6. Захист проекту.

Презентація проекту курсантами відбувалася так: або за допомогою мультимедіа або використовувалися схеми, графіки, діаграми (на папері формату А3).

Під час захисту проектів виявлялися переваги і недоліки матеріалу, використання сучасної педагогічної термінології, методів дослідження, оцінювалася актуальність теми, повнота роботи, значення для процесу підготовки військовослужбовців та військової справи, володіння матеріалом тощо.

Під час упровадження технології створювалися наступні педагогічні умови: побудова спільної роботи під час навчального процесу на партнерських засадах, налагодження суб'єкт-суб'єктної взаємодії на усіх етапах навчальної діяльності; комфортна атмосфера роботи для курсантів, коли курсанти були впевнені у повазі до своїх думок та відсутності критики та дій з боку інших людей;

мотивування та стимулювання когнітивних і творчих зусиль та здібностей курсантів; спирання на контекстні професійно-орієнтовані ситуації служби офіцерів підрозділів НГУ, що моделюють типові ситуації професійної діяльності у військових частинах.

Висновки та перспективи подальших досліджень. У статті проведено теоретичний аналіз проблеми формування методичної компетентності майбутніх офіцерів НГУ під час навчання у ВВНЗ. Визначено, що методична компетентність – це інтегральна здатність офіцера НГУ як керівника та педагога, що включає загальновійськові, військово-спеціальні та педагогічні компоненти, що у взаємодії забезпечують успіх військово-освітньої діяльності у військових підрозділах та частинах НГУ.

Виокремлено основні ознаки педагогічної технології формування методичної компетентності майбутніх офіцерів НГУ, визначено та описано основні етапи роботи курсантів над проектами. У подальшому планується розробка моделі формування методичної компетентності майбутніх офіцерів НГУ у ВВНЗ.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Данильченко О.А. Модель формування соціально-правової компетентності майбутніх офіцерів

Національної гвардії України. Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школі. Вип. 82. 2022. С. 36–40.

2. Дніпровська Т.В. Педагогічна технологія формування управлінської компетентності майбутніх інженерів автотранспорту та результати її впровадження. Педагогіка та психологія. 2016. Вип. 52. С. 117–123.

3. Пухальська Г.А., Керницький О.М. Педагогічні аспекти продуктивного навчання майбутніх інженерів при формуванні умінь комунікативної взаємодії. Вісник Національної академії Державної прикордонної служби України. Серія : Педагогіка. 2019. Вип. 2. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vnadped_2019_2_18

4. Керницький О.М. Формування готовності курсантів льотних навчальних закладів до професійної діяльності. Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах. 2015. Вип. 41 (94). С. 155–162.

5. Черніченко М.Ю. Структурні компоненти готовності майбутніх офіцерів Національної гвардії України до роботи з особовим складом. Науковий журнал «Інноваційна педагогіка». Випуск 69. Том 2. 2024. С. 172–175.

6. Ягупов В.В. Інноваційні педагогічні технології: переваги та перспективи використання у фізичній підготовці військовослужбовців. Вісник Національного університету оборони України. 2014. Вип. 1. С. 193–197.